

Eindexamen geschiedenis havo 2003- I

havovwo.nl

Antwoorden

Deel-
scores

De Sovjet-Unie. Een systeem onder spanning

Maximumscore 2

- 1 Uit het antwoord moet blijken dat de bolsjewieken zich zagen als de revolutionaire voorhoede / de enige groep die de heilstaat voor de arbeiders en boeren (de meerderheid van de bevolking) kon verwezenlijken.

Maximumscore 4

- 2 Voorbeeld van een juist antwoord is:

Uit de bron blijkt dat de staat

- *begint* met pesterijen / hogere / extra quota's te heffen
- *daarna* gaat intimideren / dreigen met deportatie naar Siberië
- *ten slotte* het bezit van de boer confisqueert
- waaruit een stapsgewijze/systematische methode van toenemende druk blijkt

1

1

1

1

Eindexamen geschiedenis havo 2003- I

havovwo.nl

Antwoorden	Deel-scores
<p>Maximumscore 2</p> <p>3 ☐ Uit het antwoord moet blijken dat (twee van de volgende):</p> <ul style="list-style-type: none">• de bron slechts over één dorp in de Oekraïne handelt en dus niet representatief is voor de hele Sovjet-Unie (algemene uitspraken over de collectivisatie in de Sovjet-Unie als geheel zijn voorbarig).• de bron over gebeurtenissen in het begin van de jaren dertig handelt en dus niet representatief is voor de hele periode van de collectivisatie (algemene uitspraken over de hele geschiedenis van de collectivisatie zijn voorbarig).• uit de bron naar voren komt dat verzet uitzonderlijk is, maar dat er op andere plaatsen wel verzet is / boeren in andere dorpen hun vee liever slachten dan het af te staan aan de staat. <p>per juist argument</p>	<p><u>1</u></p>
<p>Maximumscore 3</p> <p>4 ☐ Uit het antwoord moet blijken dat hij aan het ideaal van de ‘Nieuwe Sovjetmens’ probeert te voldoen door (drie van de volgende manieren):</p> <ul style="list-style-type: none">• lid te worden van de Komsomol;• de productie van krantenartikelen te vergroten;• er een sterke arbeidsdiscipline op na te houden;• de socialistische wedijver op te zoeken;• een voorbeeld te willen zijn voor de stootarbeidersbrigade. <p>per juist gegeven</p>	<p><u>1</u></p>
<p>Maximumscore 2</p> <p>5 ☐ Voorbeeld van een juist antwoord is (één van de volgende combinaties): Uit de plakkaaten waarmee de arbeiders onder druk worden gezet, blijkt dat functionarissen van de vakbond erop toezien dat de richtlijnen van de Partij worden nageleefd of Uit de reacties van de vakbondsfunctionarissen die Kravchenko krijgt op het laten weghalen van de plakkaaten / uit het feit dat de voorzitter van de vakbond het plakkaat heeft laten ophangen, blijkt dat de vakbonden een verlengstuk zijn van de Partij</p> <p><i>Opmerking</i> <i>Alleen indien een juiste verwijzing naar de bron wordt gegeven, mogen er scorepunten worden toegekend.</i></p>	
<p>Maximumscore 2</p> <p>6 ☐ Uit het antwoord moet blijken dat uit de bron naar voren komt, dat men de richtlijnen van de partij niet ter discussie mag stellen (dit past bij het democratisch centralisme waarin verdere discussie over eenmaal genomen partijbesluiten niet meer mogelijk is).</p>	
<p>Maximumscore 2</p> <p>7 ☐ Uit het antwoord moet blijken dat:</p> <ul style="list-style-type: none">• de situatie ernstiger is, omdat het tegenwerken van de Stachanovbeweging als een vorm van landverraad/een misdaad tegen de staat wordt gezien en• Makayer zou kunnen worden verbannen naar een strafkamp/de Goelag	<p><u>1</u> <u>1</u></p>

Eindexamen geschiedenis havo 2003- I

havovwo.nl

Antwoorden

Deel-
scores

Maximumscore 6

- 8 Voorbeeld van een juist antwoord is:

Als argument om aan te tonen dat de prent een *onjuist* beeld geeft van de Sovjet-Unie in de jaren dertig (één van de volgende combinaties):

- Op de afbeelding zijn de leidinggevende taken in handen van een vrouw
- In werkelijkheid is dit niet zo: leidinggevende functies zijn voornamelijk in handen van mannen
of
- Op de afbeelding lijken de boeren hard aan het werk
- In werkelijkheid bestaat er onder de boeren veel verzet tegen de collectivisatie

per juist onderdeel van het argument

1

Als argumenten om aan te tonen dat de prent een *juist* beeld geeft van de Sovjet-Unie in de jaren dertig (twee van de volgende combinaties):

- Het thema van het schilderij is de inzet voor de opbouw van de Sovjet-Unie
- Dit past bij de eisen van het socialistisch-realisme, waaraan alle kunstuitingen moeten voldoen in deze tijd

- Op de prent is goed zichtbaar dat er machines/tractoren gebruikt worden
- Dit past bij de collectivisatie van de landbouw/het eerste Vijfjarenplan die/dat in deze tijd in volle gang is

- Op de prent werken mannen en vrouwen zij aan zij
- Volgens de Sovjetwetgeving zijn vrouwen en mannen gelijk, waardoor de afbeelding een goed beeld geeft van de idealen van die tijd

per juist onderdeel van het argument

1

Maximumscore 2

- 9 Uit het antwoord moet blijken dat:

- in de tijd van Stalin jongeren het beeld hadden dat het bestaan van de Sovjet-Unie als jonge/enige communistische staat bedreigd werd door alle omringende landen
- onder Brezjnev jongeren het beeld hadden dat hun land een supermacht was die zich kon meten met het Westen / nu beschermd werd door een ring van bevriende landen/satellietstaten

1

1

Maximumscore 2

- 10 Uit het antwoord moet blijken dat iedere burger die *openlijk* een afwijkende / een door het bewind afgekeurde mening uitdroeg, het risico liep te worden vervolgd, wat blijkt uit de vervolging van bijvoorbeeld dissidente schrijvers (zoals Sacharov/Solzjenitsyn) die hun werk via de ondergrondse pers/in het buitenland publiceerden / kunstenaars/burgers die openlijk hun geloof beleden / burgers die in het openbaar protesteerden op straat.

Eindexamen geschiedenis havo 2003- I

havovwo.nl

Antwoorden	Deel- scores
Maximumscore 13	
11 □ Bij de beoordeling van de brief met het naschrift van de Pravda dienen de volgende aanwijzingen te worden gevolgd. Eerst volgt voor ieder onderdeel van de brief en het naschrift de kern van een juist antwoord, daarna wordt dit uitgewerkt in <i>een voorbeeld</i> van een juist antwoord.	
<i>In 'mijn tijd' was alles beter</i> <i>De jongerenbeweging toen en nu</i> A Een juiste uitleg van de onvrede van Anna Repina bevat de volgende elementen:	
• Een vergelijking van de motieven van jongeren lid te worden van de Komsomol in de tijd van Stalin en in de tijd van Brezjnef, waarbij aan beide perioden aandacht wordt besteed	<u>2</u>
• Een vergelijking tussen het geloof van jongeren in de communistische idealen in de tijd van Stalin en in de tijd van Brezjnef, waarbij aan beide perioden aandacht wordt besteed	<u>2</u>
• Een vergelijking van de houding van jongeren tegenover de partijleiding in de tijd van Stalin en in de tijd van Brezjnef, waarbij aan beide perioden aandacht wordt besteed	<u>2</u>
<i>Opmerking</i> <i>Alleen indien de tijd van Stalin positiever wordt afgeschilderd dan de tijd van Brezjnef mogen telkens twee scorepunten worden toegekend.</i>	
<i>Het leiderschap vroeger en nu</i> B Een juiste vergelijking bevat de volgende elementen:	
• Een vergelijking van de manier waarop de partijleiding aan de macht blijft in de tijd van Stalin en in de tijd van Brezjnef, waarbij aan beide perioden aandacht wordt besteed	<u>2</u>
• Een vergelijking van het optreden van de partijleiding bij tegenvallende economische resultaten, waarbij aan beide perioden aandacht wordt besteed	<u>2</u>
<i>Naschrift van de Pravda</i> C Een juist naschrift bevat de volgende elementen:	
• twee argumenten tegen de stelling van Anna Repina	<u>2</u>
• één reden waarom de brief geplaatst wordt	<u>1</u>

Eindexamen geschiedenis havo 2003- I

havovwo.nl

Antwoorden	Deel-scores
<p>Voorbeeld van een juist uitgewerkte brief van Anna Repina met een naschrift van de Pravda:</p> <p><i>In 'mijn tijd' was alles beter</i> <i>De jongerenbeweging toen en nu</i> <i>A Kameraden!</i></p> <ul style="list-style-type: none">• Met de jongeren van tegenwoordig is echt iets mis. Zij worden alleen nog maar lid van de Komsomol, omdat zij dan later kans hebben op een betere baan. Zij geloven niet meer in de communistische idealen <u>2</u>• Dat was vroeger wel anders! Wij wilden de wereld veranderen. Wij wilden een betere toekomst voor iedereen bereiken en wij hadden daar wat voor over. Wij trokken naar het platteland om de collectivisatie door te voeren. Wij gaven zelf het voorbeeld en leden dezelfde ontberingen als de boeren. Dat hadden wij er graag voor over. Kom daar nu eens om! Zonder dat je er iets voor hoeft te doen kun je lid worden van de Komsomol. De huidige leden denken alleen maar aan hun eigen belang en geven niet meer het goede voorbeeld <u>2</u>• Vroeger zou de leiding dat niet geduld hebben. Wij hadden respect voor de partijleiding. Tegenwoordig kijken de jongeren alleen nog maar naar de partijleiding, omdat zij hopen op een goede positie. Echt respect hebben zij niet meer <u>2</u> <p><i>Het leiderschap vroeger en nu</i> <i>B</i> Dat de jongeren nu geen idealen meer hebben, komt niet alleen door de jongeren zelf.</p> <ul style="list-style-type: none">• De partijleiding treedt niet streng op en geeft ook geen goed voorbeeld meer. De leiding verstart. Iedereen zit al jaren op zijn plaats en doet er alles aan om op zijn plaats te blijven. De huidige leiders zorgen ervoor dat zij met iedereen goede maatjes blijven. Onder Stalin zou zoiets nooit gebeurd zijn. De verantwoordelijke personen zouden zijn ontslagen en de jongeren zou discipline en respect zijn bijgebracht. Zij moeten weer leren zich in te zetten voor de goede zaak <u>2</u>• Er waren in de tijd van Stalin grote tekorten en het land werd van alle kanten bedreigd. Maar dat werd niet geaccepteerd. Door propaganda en flink optreden, werd de collectivisatie doorgevoerd. De industrie werd opgebouwd. De Sovjet-Unie werd groot en sterk. Tegenwoordig schieten de resultaten in de landbouw weer te kort en wat doet de leiding? De boeren mogen zelf hun eigen stukje land bebouwen, terwijl iedereen weet dat ze daarvoor kunstmest, gereedschap en tijd van de kolchoz gebruiken. Zij mogen de producten voor zichzelf verkopen, terwijl de staatswinkels leeg zijn <u>2</u> <p>Kameraden, iedereen moet weer werken voor het algemeen belang en de leiding moet daarop toezien. De partijleden en de leden van de Komsomol moeten het goede voorbeeld geven.</p> <p>Kameraad Anna Repina</p> <p><i>Naschrift van de Pravda</i> <i>C</i> Wij zijn blij dat er kameraden zijn die zich uitspreken over de toestand in ons land.</p> <ul style="list-style-type: none">• Misschien zijn er wel meer kameraden die zich zorgen maken, maar dan moeten zij bedenken dat onder Stalin de Sovjet-Unie nog opgebouwd moest worden en dat het land bedreigd werd. Daarom moest er wel hard opgetreden worden <u>1</u>• Nu is er veel meer welvaart. De socialistische samenleving is bereikt, al is zij nog niet volmaakt. De partijleiding moet zich nu inzetten om dit alles in stand te houden en te verbeteren <u>1</u>• De redactie heeft deze ingezonden brief geplaatst omdat hij afkomstig is van een trouw partijlid, waarmee wij het eens zijn <u>1</u>	

Eindexamen geschiedenis havo 2003- I

havovwo.nl

Antwoorden	Deel- scores
Nederlanders en hun gezagsdragers 1950-1990: verzuiling, polarisatie en herwonnen consensus	
Maximumscore 2	
12 ☐ Uit het antwoord moet blijken dat de verzorgingsstaat zorgde voor een sociaal vangnet voor iedereen (door bijvoorbeeld de Algemene Bijstandswet).	
Maximumscore 5	
13 ☐ Voorbeeld van een juist antwoord is:	
• <i>A</i> Uit de grote massa enthousiaste/blij lachende mensen bij de kroning van Juliana blijkt dat de foto bij de politieke cultuur van de jaren vijftig past, want de foto toont consensus / eendrachtige koningsgezindheid	<u>1</u>
• <i>B</i> Uit de rookbom van Provo bij de Gouden Koets blijkt dat de foto bij de politieke cultuur van de jaren zestig en zeventig past, want de foto toont polarisatie / verzet tegen het koningshuis	<u>1</u>
• <i>C</i> Uit de gevechten tussen krakers en ME blijkt dat de foto niet bij de politieke cultuur van de jaren tachtig past, want de foto toont geen consensus / er bestaat nog steeds een heftige polarisatie (rondom het koningshuis)	<u>1</u>
<i>D</i> Twee van de volgende redenen:	<u>2</u>
• Foto's laten maar een deel van de werkelijkheid zien.	
• De fotograaf bepaalt welk beeld er gegeven wordt (door belichting/hoek van opname/fotobewerking).	
• Foto's laten vaak de meest opvallende/niet de meest representatieve zaken zien.	
• Foto's vormen slechts een momentopname.	
Maximumscore 2	
14 ☐ Uit het antwoord moet blijken dat er rond 1954 sprake was van een rooms-rode coalitie/een regeringscoalitie waarin KVP en PvdA samenwerkten. Het afwijzen van de coalitiepartner zou de (katholieke) KVP in een moeilijke positie brengen.	
Maximumscore 2	
15 ☐ Uit het antwoord moet blijken dat kenmerken van deze houding zijn dat (twee van de volgende):	
• nozems zich onbeheerst / wild gedragen als ze uitgaan	
• nozems weinig oog hebben voor hun toekomst	
• nozems willen opvallen door hun uiterlijk (kleding, opmaak)	
• nozems zich niet meer gedragen zoals het behoort maar hun gevoel (oerinstinct) volgen.	
per juist kenmerk	<u>1</u>
Maximumscore 3	
16 ☐ Uit het antwoord moet blijken dat:	
• Wim Kan in dit liedje de verandering van de houding van de jeugd verklaart uit het generatieconflict tussen ouderen en jongeren / als gewoon een kwestie van leeftijdsverschil	<u>1</u>
• deze verklaring niet representatief is, want vele ouderen zien op dat moment deze verandering als een gezagscrisis (in plaats van een generatieconflict)	<u>2</u>

Eindexamen geschiedenis havo 2003- I

havovwo.nl

Antwoorden	Deel-scores
Maximumscore 4	
17 ☐ Uit het antwoord moet blijken dat nozems eerder in het beeld van de jaren zestig passen dan in het beeld van de jaren vijftig omdat	
• het beeld van de jaren zestig werd bepaald door opstandige jongeren die een eigen jeugdcultuur gingen ontwikkelen net als de nozems, terwijl	<u>2</u>
• de jaren vijftig in de beeldvorming de jaren van gezagsgetrouwheid/rust en orde/gezapigheid zijn, waar de opstandige nozems niet in passen	<u>2</u>
Maximumscore 3	
18 ☐ Uit het antwoord moet blijken dat de provobeweging kritiek heeft op de burgerlijke welvaartssamenleving / de consumptiemaatschappij	<u>1</u>
dit komt naar voren in (twee van de volgende voorbeelden):	<u>2</u>
• het meubileren van het huis met roomkloppers en tv's	
• de vergiftiging door uitlaatgassen	
• de verslaving aan geld en luxe	
Maximumscore 4	
19 ☐ A Voorbeeld van een juiste uitleg is:	
• Jongeren van de diverse (socialistische, protestantse en katholieke) zuilen rukken zich los van hun zuil	<u>1</u>
• wat blijkt uit de jongeren die zich van de pastoor/arbeider/christelijke dames losrukken	<u>1</u>
B Voorbeeld van een juist antwoord is (één van de volgende):	
• De weergave van Behrendt is <i>juist</i> , want jongeren nemen inderdaad afstand van traditionele / verzuilde politieke partijen en organiseren zich binnen bijvoorbeeld Provo/de Kabouterbeweging.	<u>2</u>
• De weergave van Behrendt is <i>onjuist</i> , want jongeren hoeven zich niet los te scheuren, ouders / traditionele politieke partijen laten de jongeren geleidelijk los / tonen soms openlijk respect voor de idealen van de jeugd / binnen (een aantal) politieke partijen krijgen jongerenafdelingen meer invloed.	
Maximumscore 2	
20 ☐ Uit het antwoord moet blijken dat Keerpunt '72 werd opgesteld door PvdA, D'66 en PPR.	
• drie juiste partijen	<u>2</u>
• twee juiste partijen of minder	<u>0</u>
Maximumscore 3	
21 ☐ De drie volgende:	
• De bestaande fundamentele ongelijkheid tussen arm en rijk wordt aangepakt (door de lagere inkomens te verhogen punt 2)	<u>1</u>
• De zorg voor het milieu wordt belangrijker dan onbeperkte groei (punt 5)	<u>1</u>
• Overbevolking moet worden tegengegaan door actief kleine gezinnen te propageren (punt 6)	<u>1</u>
Maximumscore 2	
22 ☐ Uit het antwoord moet blijken dat:	
• de bestrijding van de overbevolking door verkleining van de gezinnen (punt 6) bij katholieke gezagsdragers de meeste weerstand heeft opgewekt	<u>1</u>
• omdat de rooms-katholieke kerk voorbehoedmiddelen afwijst	<u>1</u>

Eindexamen geschiedenis havo 2003- I

havovwo.nl

Antwoorden	Deel-scores
Maximumscore 4	
23 ☐ Voorbeeld van een juist antwoord is:	
• Man-Vrouw-Maatschappij treedt gematigd op / Man-Vrouw-Maatschappij gebruikt lobbyen bij politici als actiemiddel	<u>1</u>
• Dolle Mina probeert meer de publieke opinie en/of politici te beïnvloeden via opzienbarende / ludieke acties (op straat)	<u>1</u>
• De ‘beleefde’ toon van het gedicht / de rustige manier van actievoeren/het sturen van de stickers en het gedicht aan partijen en organisaties die invloed kunnen hebben op de besluitvorming past beter bij Man-Vrouw-Maatschappij dan bij Dolle Mina of De manier waarop het gedicht wordt verspreid/de ludieke manier van actievoeren / het onderwerp van de actie (de strijd voor een vrije abortus) past daarom meer bij Dolle Mina dan bij Man-Vrouw-Maatschappij	<u>2</u>
<i>Opmerking</i> <i>De kandidaat kan op grond van juiste voorbeelden van manieren van actievoeren van beide actiegroepen tot een andere keuze komen. Alleen voor een juist beargumenteerde keuze mogen twee scorepunten worden toegekend.</i>	
Maximumscore 2	
24 ☐ Voorbeeld van een juist antwoord is: Man-Vrouw-Maatschappij pleit ervoor dat niet de politiek/de overheid/de kerk beslist over een eventuele abortus, maar de vrouw zelf (baas in eigen buik), wat past bij individualisering (waarbij tradities niet langer overheersen bij dergelijke besluiten, maar er meer vrijheid komt voor het individu).	
Maximumscore 2	
25 ☐ Voorbeeld van een juist antwoord is: In de periode vlak na de oorlog was een reden (één van de volgende):	<u>1</u>
• Het was de vraag of snel economisch herstel zou optreden na de verwoestingen van de oorlog.	
• De herinnering aan de jaren dertig was nog levendig.	
• Er was nog nauwelijks een begin gemaakt met de verzorgingsstaat.	
• In de jaren tachtig was een reden: Er dreigde een economische recessie gecombineerd met grote bezuinigingen	<u>1</u>

Bronvermelding

1: Miron Dolot, Execution by hunger, the hidden Holocaust, New York/Londen 1985, pag. 145-146.

2: J. Hellbeck, (ed.), Tagebuch aus Moskau 1931-1939, München 1996, pag. 75-76.

3: Victor Kravchenko, Ik verkoos de vrijheid, het persoonlijke en politieke leven van een Sovjet functionaris, Amsterdam 1948, pag. 183-184.

4: G. Prokohov, Art under socialist realism, soviet painting 1930-1950, zonder plaats 1995, pag. 91.

5a: Jos van der Lans en Herman Vuijsje, Lage landen, hoge sprongen, Nederland in beweging 1898-1998, Wormer z.j., pag. 207.

5b: M.E.L. de Koning en F.M. Mijnlieff, In de pers ..., de visie van de pers op politiek in Nederland 1965-1975, onlusten in Amsterdam 1965-1967, Den Haag 1991, pag. 109.

5c: Jos van der Lans en Herman Vuijsje, Lage landen, hoge sprongen, Nederland in beweging 1898-1998, Wormer z.j., pag. 207.

6: D. Slootweg, W. van Beusekom en C. de Kloet, Ach ja ... de jaren vijftig, Amsterdam 1974, pag. 143.

7: Duco van Weerlee, Wat de provo's willen, Amsterdam 1966, pag. 26.

8: Algemeen Dagblad, 19 augustus 1967.

9: Keerpunt 1972, Regeerakkoord van de progressieve drie, zonder plaats, zonder jaar.

10: A. Ribberink, Leidsvrouwen en zaakwaarneemsters, een geschiedenis van de actiegroep Man-Vrouw-Maatschappij (MVM) 1968-1973, Hilversum 1998, pag. 204.